

է ներկայացնում, Նա իր գրքի վերջում քննադատում է Ռուսաստանի քաղաքականութիւնը արեւելեան հարցում և գալիս է այն եզրակացութեան, որ այդ քաղաքականութիւնը սխալ ուղղութիւն է ունեցել, ուստի և հանդիպել է արգելքների Եւրոպայի կողմից, Ռուսաց գործիչները միշտ աշխատել են մեծ-մեծ ծրագիրներ կազմել (օր. Պատեօմկինի, գրաֆ Կապօղիստրիայի, Զուբովի ծրագիրները)։ Իսկ այդ հանգամանքը երկիւղ է ազդել Եւրոպայի վրայ, Եւրոպական պետութիւնները ամեն կերպ աշխատել են զսպել Ռուսաստանի աշխարհակալական ձգտումները և դրանով դանդաղեցրել են արեւելեան հարցի լուծումը։

Նրա կարծիքով արեւելեան հարցը վերջնականապէս լուծելու համար հարկաւոր է Բալկանեան պետութիւններից կազմել մի դաշնակցութիւն և Պօլիսը դարձնել այդ դաշնակցութեան մայրաքաղաքը։

Զրանցքների վերահսկողութիւնը պէտք է յանձնել Ռուսաստանին և Բալկանեան դաշնակցութեան։ Իսկ թէ ինչ է լինելու թիւրքահպատակների վիճակը—այդ մասին հեղինակը ոչինչ չի ասում. միայն հայերի մասին նկատում է, թէ նրանց պէտք է վերջնել Ռուսաստանի հովանաւորութեան տակ։ Բոլորից վերջը Կրօսլինը եզրակացնում է, թէ Ռուսաստանի շահերի տեսակէտից անհրաժեշտ է Ղարսը երկաթուղու ցանցերով միացնել կենտրոնական Ռուսաստանի հետ և ուժեղացնել Սև ծովի նաւատորմը, որովհետև միայն արիւնահեղ պատերազմը կարող է վերջնականապէս լուծել արեւելեան հարցը...

Ե. Թ.

42) Dr. Ernst Friedrich: „Handels und Produktenkarte von Kleinasien“. Halle, verlag G. Sternkopf.—Դր երեսու Յրիդրիս. „Փոքր-Ասիայի առևտրական և արդիւնաբերական քարտէզը“ Հալլէ հրատ. Ք. Շտերնկօպֆի:

Եւրոպական կապիտալիզմը, շարունակ աճելով, միշտ կարիք է զգում նոր վաճառանոցների Սակայն առանց հիմնական ուսումնասիրութեան չափազանց դժուար է մի որ և է երկրի հետ առևտրական յարաբերութիւն ունենալ, դժուար է համապատասխան չափով մթերքներ արտահանել ու ներմուծել։

Ահա հէնց այդ տեսակէտից շատ մեծ արժէք ունեն առևտրական արդիւնաբերական քարտէզներն առհասարակ։

Ինչպէս յայտնի է, վերջին տարիներում Փոքր-Ասիան Եւրոպայի յատուկ ուշադրութեան առարկան է դարձել։ Պետու-

թիւներն աշխատում են իրանց քաղաքական ազդեցութիւնն ուժեղացնել, իսկ կապիտալիստները ձգտում են շահագործել այդ ազդեցութիւնը, կարելոյն չափ շատ ձեռնարկութիւններ սկսել և շատ օգուտ ստանալ:

Այդպիսի պայմաններում մի բացառիկ նշանակութիւն է ստանում զօկտօր Ֆրիդրիխի աշխատութիւնը, որ բաղկացած է 16 մեծագիր երեսներից և մի յաջողակ քարտէզից:

Քարտէզում որոշուած են իւրաքանչիւր սանձամանները և նշանակուած է, թէ Փոքր-Ասիայի իւրաքանչիւր դաւառն ինչ է արտադրում, ինչպիսի բնական հարստութիւններ է պարունակում իր մէջ: Բնագրում զետեղուած են մի քանի անհրաժեշտ բացատրութիւններ քարտէզի մասին, անուանացուցակ և Փոքր-Ասիային վերաբերեալ գրուածքների ցանկը, որ դժբախտաբար լրիւ չէ:

Ե. Թ.

Ն Ո Ր Ս Տ Ա Յ Ո Ւ Ա Ծ Գ Ր Ք Ե Ր

- 1) Բժկ. Վ. Արծրունի, «Մի խմիր», 2-րդ հրատարակութիւն, պատկերներով, Թիֆլիս, 1901 թ., գինն է 5 կ.:
- 2) Կոկոյեան կտակի պատմութիւնը, Նոր-Նախիջևան, 1901 թ.:
- 3) H. Arakélian, La question arménienne au point de vue de la paix universelle, Genève 1901.
- 4) Համառօտութիւնք տարեկան հաշուոյ 1900 ամի աղգային-կրօնական, բարեգործական և կրթական հաստատութեանց Նոր-Ջուղայի և երից դպրոցաց գիւղօրէից, Նոր-Ջուղա, 1901.
- 5) Տարեոր Տեղեկագիր հանրական ատենին յանձանձանաց հայ աղգային հաստատութեանց Բառաւիոյ վասն 1900 ամի, Նոր-Ջուղա, 1901:
- 6) Տեղեկագիր և հաշուեկշիռ 1900—1901 տարեշրջանի Թաւրիզի հայ Բարեգործական Ընկերութեան, Դաւրէժ 1901.
- 7) Տեղեկագիր և հաշուեցոյց 1900—1901 տարեշրջանի Ատրբայաճանի Հայ. Բարեգ. Ընկ. Թաւրիզ, 1901:
- 8) W. Nalbandian, Leopold von Rankes bildungsjahre und Geschichtsauffassung, Leipzig, 1901.
- 9) Վ. Փափաղեան. Պատմութեան, Թիֆլիս, 1901, գինն է 50 կ.:
- 10) Д-ръ Рындюнь. Основы водолечения и свѣтолечения, Ростовъ на-Дону 1901, цѣна 20 коп.